KÖNYVJELZŐ
AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2003. január 16., csütörtök 2. évfolyam, 1. szám

Szó kontra társadalom

Irodalom a XXI. század kontextusában

Nyilván egyetérthetünk abban, hogy a művészet összeköti az embereket – tekintet nélkül korukra, bőrük színére vagy felekezeti hovatartozásukra. Az irodalomnak a művészeteken belül is sajátos szerepet tulajdoníthatunk, hiszen döntő mértékben alakította és alakítja személyiségünket, kulturális önismeretünket, a világról való átfogó vagy közvetlen véleményünket.

Nem árt tudatosítani, hogy jelenkorunkat egyre inkább a tudomány látványos fellendülése jellemzi, egyúttal pedig a műszaki vívmányok egyre akaratosabb térhódítása – az ezzel járó valamennyi, pozitív és negatív hatással. Ezzel kapcsolatosan felmerülhet a kérdés: ebben a változások és átalakulások forgatagában mi lehet az irodalom funkciója? Ugyanolyan fontos szerepet tölt-e be az egyén életében, mint néhány évtizeddel ezelőtt; milyen mértékben találja meg a hozzá vezető utat a túlnyomórészt tévékészülék és számítógép képernyőjén nevelkedő mai fiatalok nemzedéke; s nem utolsó sorban: mennyiben felel meg az irodalom a minőség és a művészi érték kritériumainak?

Másrészt – véleményem szerint – a minőség határainak pontos kijelölése nagyon nehéz, vagy éppenséggel lehetetlen, hiszen egy alkotás művészi értékének megítélése többé-kevésbé az adott ítész szubjektív nézőpontján múlik, az ő szubjektív, persze elméletileg kellően megalapozott véleményét tükrözi.

Az eredeti szlovák irodalom és műfordítás általános színvonalát kedvezőtlenül befolyásoló hatások egyikét abban látom, hogy a szlovák irodalom játékteréről huzamosan hiányzik a kellő számú képzett kritikus. Az irodalmi folyóiratok gyakran válnak a kritikus és a szerző közötti, tárgyilagosságot nélkülöző, nem egyszer személyeskedő, az irodalommal semmiképp nem összefüggő szópárbajokká és leszámolásokká. Valóban elgondolkodtató, ha azok, akiket a társadalom az értelmiség képviselőinek tart, így intézik el egymás közti személyes nézeteltéréseiket, megrövidítve az olvasót, aki okkal várja el a szerzőtől, hogy jó könyvet írjon, az irodalomkritikustól pedig, hogy ezt a könyvet tárgyilagosan megítéli és értékeli. Ezzel szemben, sajnos, a szlovák valóság egészen másmilyen, s a könyvtermés áradatában gyámoltalanná vált tapasztalatlan olvasó valamiféle védőkart keres, mely eligazítaná a helyes választást illetően. Ha ugyanis a választás beteljesíti a hozzá fűzött elvárásokat, az irodalom egyik alapvető küldetése is teljesül.

Gyakran találkozom olyan szerzőkkel, akik hozzá nem értő kritikusokra panaszkodnak és olyan irodalomkritikusokkal, akiket lehangol a kortárs alkotások csökkenő színvonala, s a szerzők szemére vetik, hogy nem elég invenciózusak és eredetiek, nincs humorérzékük, nem tudnak megújulni.

Szerzőként magam is felteszem olykor magamnak a szokásos kérdést: hogyan tovább? Merre is tartsak, hogy a művem megőrizze az eredetiség hitelesítő jegyét, hogy ne csak formájában, hanem elsősorban tartalmával hasson. Valóban nem könnyű megtalálni az egyedi szerzői önazonosságot. Nagy türelem kell hozzá, sok megélt és átélt dolog s persze nem kevés bátorság.

Úgy vélem, ez a fordító esetében is érvényes. A pillanatban, amikor a szöveg fölé hajol, tudatában van felelőssége felvállalt súlyának. Vajon sikerül-e magáévá tennie a szerző szándékát, behatolni a felszín alá, felfedni a szövegben rejlő mélységet s azt a leghitelesebben lefordítani? A műfordítás világa specifikus világ, meg kell tanulni mozogni benne, mert tele van csapdával és örvénnyel, melyekből nehéz kiutat találni. Egy kerthez hasonlítanám, mely a legkülönbözőbb virágokkal van tele, s bár mindegyik bódítóan illatozik, nekünk kell eldöntenünk, melyiket részesítsük előnyben. Ilyen döntéshelyzet előtt áll a fordító is, hiszen a temérdek szó közül azokat kell kiválasztania, melyek a legmarkánsabban körvonalazzák a mű jellegét és szerzője szándékát.

Ezért hagyom magam újra és újra bevonni az egyes történetek cselekményébe, teljesen beleélem magam mindegyik alak sorsába, örömeik-bánataik tanújává válok, megjelennek álmaimban, találkozom velük az utcát járva, életük részévé válok ugyanúgy, ahogy ők is az én életem részévé. Persze, olykor megesik, hogy nem tudok teljesen azonosulni a művel, mert nem szólít meg annyira, hogy hozzám közelállónak tarthassam. De ez is kihívás, olyasmit keresek benne, ami hozzá vezetne – egy érdekes gondolatot, szófordulatot, meglepő csattanót.

Minden egyes, az asztalomra kerülő könyvhöz, minden egyes kézirathoz úgy igyekszem viszonyulni, mint a gyermekhez. Szeretettel és türelemmel, mert csak így adják ki titkukat s villantják fel azt is, ami a sorok közt rejtőzik.

A fordítást egyúttal hídnak tartom, mely a világot köti össze. Birodalmat birodalommal, embert emberrel. Nagyon fontos olyan hátteret teremteni, melyből valami értékes és szép emelkedhet ki. Olyan szilárd alapokat létrehozni, melyekre lehet építeni, ahol aztán az irodalomnak és a művészeteknek meglesz a maguk állandó helye. Hiszen, mint azt az elején megállapítottuk, a művészet összeköti az embereket – tekintet nélkül korukra, felekezeti hovatartozásukra vagy bőrük színére. Rajtunk múlik, az irodalom területén külön-külön vagy együttesen tevékenykedőkön, hogy a gyakran degradált, az érdeklődés perifériájára szorított szónak – a nem kevés akadály dacára – őrizzük meg az értékét.

Derűlátó vagyok, ezért hiszem, hogy a kölcsönös kommunikáció, de leginkább a saját erőnkben való töretlen hitünk az a járható út, melyen haladhatunk, s amely meghozza a várt eredményt.

Rožňo Jitka

Eltűnt egy könyv

Az elmúlt napokban észleltem, hogy könyvespolcomról szőrén-szálán eltűnt egy könyv. Fontos, szinte hetenként kezembe vett, újra és újra fellapozott, mindig szellemi izgalmat, művészi élményt adó. Eleinte magamat kezdtem gyanúsítani hanyagsággal, rendetlenséggel. Arra gondoltam, hogy valahová elraktam, olyan helyre került zsúfolt könyvespolcomon, ahol már csak hosszabb kutatás után találom meg.

Egyik szabad délutánomon hozzáláttam a kereséséhez. Hiába. Végérvényesen el kellett fogadnom: eltűnt egy könyv. Persze ez nem megy olyan könnyen, mint ahogyan a gondolat megszületik. Talán mégis szórakozottságomban bepakoltam a vándortarisznyaként örökké vállamon lógatott fekete táskámba? Sorra vettem, hol, kinél fordultam meg az elmúlt napokban. Képzeletemben újra és újra autóbuszokra, villamosokra szálltam fel, árnyas fák alatti padokra ültem le. Sajnos így sem jöttem rá, mi módon történhetett: eltűnt egy könyv.

Sokáig üztem a gondolatot, kitalált és valós indokokat sorakoztattam fel ellene. Nem, az mégsem lehet. Ők nem olyanok, maguk is szeretik a jó könyvet, tisztelik a jövedelmük egy részéért könyvet vásárló embereket. A szót nem mertem kimondani, a tettet nem mertem tudatosítani... Szó nélkül zsebre vágni egy ritkaságszámba menő első kiadást? Ráadásul fittyet hányva arra, hogy a szerző névre szóló ajánlása növeli értékét? Elfeledve, hogy tulajdonosa esetleg órákon át állt sorba a könyvesbolt előtt? Lekicsinylően semmibe venni a sokszor elmesélt élményt, mely a dedikálás perceit idézi?

Nem, mégsem gyanúsíthatom meg a barátaimat! Letagadhatatlanul él bennem a gyanú, de konkréten senkit sem gyanúsíthatok. Csupán szomorúan állapítom meg: eltűnt egy könyv. Azt hiszem, végleg elbúcsúzhatom tőle. Vagy talán mégsem? Biztosan csak kölcsönvette, és elfelejtett szólni. Beleolvasott, és őrá is olyan hatást tett, hogy szórakozottan, gondolataiba merülve vitte haza. Talán mégsem az történt, amit még előbb hittem. Van remény, hogy visszakerül hozzám az eltűnt könyv.

Sajnos, mivel én nem nélkülözhetem, újra megvettem – a második kiadását. A gondolatok, az élmények ugyanazok. Szinte naponta fellapozom, termékenyítő szellemi erőforrásaiból merítek. De ez már nem az a könyv. Vele már más emlékek járnak. Csak közvetetten kapcsolódnak hozzá az író személyiségét, barátságos szavait őrző emlékek. Egy eltűnt könyvet idéz, benne az ajánlást. S azt, hogy eltűnt egy könyv. (1981)

Dusza István

Tisztelt szerkesztőség!

Mindig örömmel veszem kézbe a Könyvjelző című mellékletet, sok segítséget nyújt az újdonságok megismerésében. Érdeklődve olvasom el a műveket bemutató írásokat. Örülnék neki, ha még több könyvet bemutatnának bővebben. A decemberben ismertetett könyvek alapján felállítottam saját slágerlistámat:

1. Archleb Levicky Dániel: **Aua és Atua**
2. Monoszlóy Dezső: **A halálom utáni napon**
3. Ardamica Ferenc: **Hedvig sír**
4. Fábry Zoltán **Összegyűjtött írásai 12**
5. Z. Németh István: **Rulett**

Ebből is látni lehet, hogy nagyon szeretem a XX. és a XXI. századi prózát, de a verseket is szívesen olvasom. Még csak 18 éves vagyok, tehát az iskolai kötelező olvasmányok után csak most ismerkedem igazán a könyvekkel, de az irodalmat már az iskolában megszerettette velem az irodalomtanárom. Szabadidőmben szeretnék megismerkedni a szlovákiai magyar írók műveivel.

Tisztelettel: Szántó Krisztina

Kedves Olvasó!
Mellékletünk második évfolyamának első számában tizenegy új könyvet mutatunk be. Valamennyi még a tavalyi év végén jelent meg, s az áruk sem túlságosan borsos – a Könyvjelző kedvezményes árkínálatának köszönhetően. Írja meg, melyik kötetről szeretne részletes könyvismertetést olvasni, s mi eleget teszünk kérésének. Ezenkívül: a javaslatok beküldői közt értékes könyveket sorsolunk ki!

Csicsay Alajos
Iskolatörténet
Lilium Aurum

„Ez a könyv nem egyszerű iskolatörténet. Vezérfonala a magyar oktatáspolitika története az államalapítástól napjainkig" – olvasható a kötet hátsó borítóján. Mindenekelőtt azonban nélkülözhetetlen művelődéstörténeti adalék a szlovákiai magyar iskola- és oktatásügy történetéhez.

Fűzve, 276 old., 15x21 cm
bolti ár: 196 Sk **kedvezménnyel: 176 Sk**

Fábián Nóra
A nagyváros meséi
Kalligram

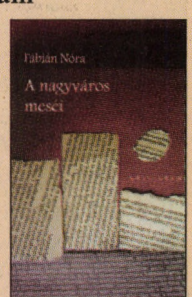

Nyolc, egymással lazán összefüggő mozaikból áll össze annak a londoni környezetben zajló közösségnek az élete, melyet fiatalok alkotnak. A kényszerű kirekesztettséget és kiszolgáltatottságot mind másként élik meg – ami összeköti őket, az a mesemondás (és az elbeszélő) személyes varázsa.

Fűzve, 200 old., 11,4x18 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 149 Sk**

ÚJ KÖNYVEINK

Gyurgyík L. – Kocsis A. szerk.
Társadalom – tudomány
Kalligram

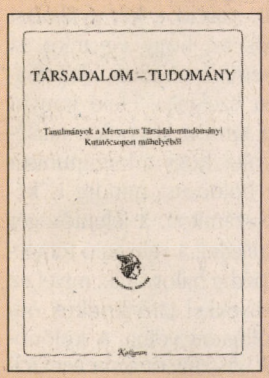

Tanulmányok a Mercurius Társadalomtudományi Kutatócsoport műhelyéből. Gyurgyík László, Vadkerty Katalin, Popély Árpád, Csámpai Ottó, Lanstyák István, Sándor Anna, Bergendi Mónika, Vančóné Kremmer Ildikó és Simon Szabolcs írása a kisebbségi társadalom egy-egy kérdésköréből.

Fűzve, 164 old., 16,7x24,2 cm
bolti ár: 149 Sk **kedvezménnyel: 139 Sk**

Miklós Dénes
Négy évszak a háztájiban
Nap Kiadó

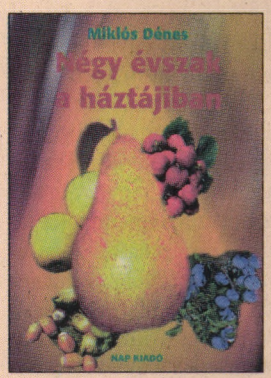

Száz ismeretgyarapító jó tanács kezdő és gyakorló kertészkedőknek az évszakoknak megfelelő elvégzendők bontásában – az almától a zsázsáig. Hasznos segítség a zöldség- és gyümölcsfajták kiválasztásához, megfelelő gondozásához, tárolásához. Sok szemléltető ábrával, színes képmelléklettel.

Fűzve, 164 old., 15x21 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Sztratón
Kölyökmúzsa
Csehy Zoltán fordítása
Kalligram

Sztratón fiúszerelemről szóló műve az ún. Görög Antológia XII. könyvét alkotja. A fordítás először jelenik meg magyarul. A bőséges jegyzetapparátus révén beszélgetőkönyvet kap az olvasó, s nemcsak az antik világgal ismerkedhet meg, hanem az erotikus költészeti hagyomány egy részével is.

Fűzve, 320 old., 14,5x22,5 cm
bolti ár: 259 Sk **kedvezménnyel: 229 Sk**

Kiss József
Kötődések és távlatok
Nap Kiadó

Válogatás a történész újságíró történelmi és kisebbségtörténeti írásaiból. A kötet tanulmányai és esszéi a kisebbségi önismerethez és magatartáshoz kínálnak fogódzót és szempontokat az árnyalt múltismeret igényével, maguk is a tudatos közösségépítés és jövőalkotás szerves részeivé válva.

Fűzve, 192 old., 15x21 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel 120 Sk**

Pályi András
Képzelet és kánon
Kalligram

Esszék, kritikák, több mint húsz év termése, az író, műfordító, dramaturg irodalomkritikáinak újabb gyűjteménye – Pilinszkyről, Tandoriról, Sziveri Jánosról, Mészölyről, Nádasról, Nemes Nagy Ágnesről, Rónay Györgyről, Márairól, Konrádról, Mándyról, Kerényi Gráciáról, az Újhold és a Vigilia köréről.

Fűzve, 532 old., 12x18,3 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel 289 Sk

Tóth László
A Zöld Vadász
Illusztrálta Š. Horváth Klára
Kalligram

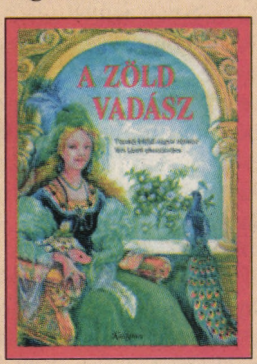

Tizenkét mese – tizenkét kalandos utazás. Emlékezetes és az emlékezetbe idézendő mesés történetek, melyeket valaha csallóközi, mátyusföldi, Nyitra-vidéki, gömöri és bodrogközi mesemondók adtak tovább a gyermekhallgatónak – ezúttal pedig Tóth László feldolgozásában kerülnek az olvasóhoz.

Kötve, 80 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

L. Erdélyi Margit
A groteszk relációi drámákban
Nap Kiadó

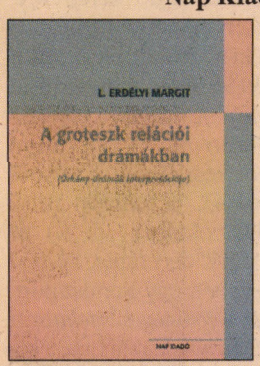

„Ezúttal Örkény István hat drámájának interpretációjával foglalkozom, voltaképpen megjelenésük sorrendjében. Alapvető szempontnak a drámaelméleti vizsgálódást választottam, de mintegy másodtengelyen húzódik végig munkámban az irodalompedagógiai intenció is" – írja könyve bevezetőjében a szerző.

Fűzve, 124 old., 15x21 cm
bolti ár: 120 Sk **kedvezménnyel: 90 Sk**

Pénzes István összeállítása
Lant és kard IV.
Lilium Aurum

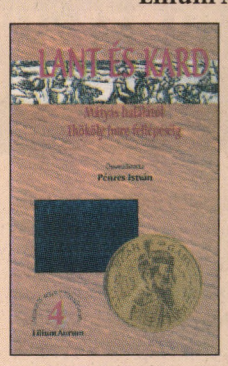

Az 1999-ben indult sorozat, a Verses magyar történelem újabb kötete ezúttal Mátyás halálától Thököly Imre fellépéséig veszi sorra a magyarok történetének nevezetes fejezeteit sok-sok verssel, rövid történelmi eligazítókkal, számos jegyzettel, szómagyarázattal, a kötetben szereplő költők kislexikonával.

Kötve, 360 old., 12,5x19,6 cm
bolti ár: 279 Sk
kedvezménnyel 250 Sk

Zirig Árpád
Árnyékösvény lovasa
Lilium Aurum

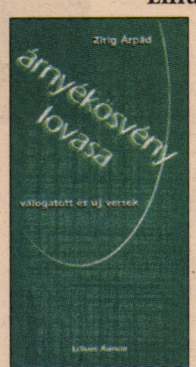

Negyven év lírai termése: a kötet a költő válogatott és új verseit tartalmazza. „Legsikerültebb opusait az egészséges lokálpatriotizmus fűti, a természethez való érzelmi kötődés inspirálja, a gyermek- és ifjúkor nosztalgikus visszaidézése" – mondja Zirig Árpád verseiről Szeberényi Zoltán.

Fűzve, 116 old., 10x19,4 cm
bolti ár: 123 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

Holocaust jelen időben

Kertész Imre szlovák recepciójáról I.

A körülmények szerencsés összjátéka, hogy mire Kertész Imrét *Sorstalanság* című regényéért Nobel-díjjal tüntették ki, addigra, még ugyanabban az évben, megjelent a Kalligram Kiadónál egy szlovák nyelvű válogatás az író esszéiből (*Vyhnaný jazyk*, fordította Julianna Szolnokiová), és ugyanekkor, ugyanitt látott napvilágot Zygmunt Bauman *A modernitás és a holokauszt* című művének szlovák fordítása is, mely a Kertész-életmű értelmezését tekintve szintén fontos, mondhatni megkerülhetetlen forrásnak tekinthető (magyar fordítása valamivel korábbra datálódik). A magyar szerző első, díjazott regénye pedig Eva Kroupovának köszönhetően már 2000-től hozzáférhető szlovákul is (*Bezosudovosť*, Slovart). Minden olyan feltétel adott tehát, amely elősegítheti és kedvezően befolyásolhatja Kertész szlovák recepcióját. Ezúttal az esszékötet bemutatására vállalkozom, legközelebb pedig a szlovák fordítással kapcsolatos reflexióimat foglalom majd össze.

A *Vyhnaný jazyk* az azonos című magyar válogatás (*A száműzött nyelv*, Magvető 2001) és az Élet és Irodalomban megjelent írásokból készült, miközben a szerkesztő(k?) tekintetbe vették az esszék német kiadását is. Szerepelnek a kötetben azok a legfontosabb írások, melyekből markánsan kirajzolódik a szerző hangsúlyos etikai dimenzióval bíró holocaust-értelmezése (*A holocaust mint kultúra, A száműzött nyelv, Táborok maradandósága, Hosszú, sötét árnyék, Kié Auschwitz?*) és annak művészi (nyelvi) vonatkozásai. A holocaust Kertész számára, a személyes érintettség ellenére, nem csupán egyéni sorsélmény vagy pusztán történelmi esemény, nem is etnikai, vallási vagy politikai kérdésként merül fel, hanem egy univerzális példázat, globális hatósugarú traumatikus élmény, az európai kultúra tragédiája vagy – Pilinszky általa is idézett szavaival – „botránya". A náci haláltáborok lángjaiban elporladtak mindazok az értékek, amelyeket addig mint az európai szellemiség értékeit becsültünk. „A holocaustban én az emberi állapotot ismertem fel, a nagy kaland végállomását, ahova kétezer éves etikai és morális kultúrája után az európai ember eljutott" – hangzik el ismételten a Nobel-díj átadásakor tartott beszédében. Az európaiság, az európai tudat és a holocaust szorosan összefüggnek, hisz nagyjából a felvilágosodástól számítható modern nyugat-európai civilizáció termelte ki mindazokat a szellemi és társadalmi feltételeket, amelyek megalapozzák a koncentrációs táborok gyilkos ideológiáját is. Az európai szellemiségben való osztozás egyik előfeltételének számít éppen ezért átesni azon a tűzkeresztségen, amit a holocausttal való erkölcsi szembenézés aktusa, folyamata jelent. A holocaust tényének egyéni feldolgozása tehát nem csupán a táborokat megjárt zsidó túlélők problémája, hosszú sötét árnyéka rávetül az egész európai civilizációra, és mint nyomasztó teher önmaga felülvizsgálatára kényszeríti. Talán furán hangzik, de Kertész szerint Auschwitz nem egyszerűen – a közép-európai régióban sajnos a mai napig szívósnak mondható – antiszemitizmus következménye, hanem egy totális diszkriminációra építő diktatúra gyilkos folyománya. Ezért is viszonyul a *Sorstalanság* szerzője meglehetősen kritikusan az olyan filmekhez, irodalmi művekhez, amelyek pusztán egy német–zsidó ellentéten alapuló történelmi eseménnyé degradálják a holocaustot (ez a problémája szerinte a *Schindler listájá*nak is), elfeledkezve annak máig ható etikai következményeiről, melyeknek szerinte lappangó rezonanciáiként meg kellene jelenniük a téma minden művészi ábrázolásában. Kertész Imre különböző holocaust-képekről, szentimentális, önsajnálkozó, ritualizáló, abszt-rahaló és a haláltáborok tényét egyenesen tagadó stilizációkról beszél. Külön figyelmet érdemel a *Táborok maradandósága* című esszé, melyben a szerző a náci koncentrációs táborok és a kommunista diktatúra gulagjainak természetét, ideológiáját hasonlítja össze. Mint írja, a 20. század e két gyilkolási módszerében közös az, hogy egyaránt az egyén totális megsemmisítésében, eltiprásában érdekeltek, ezt szolgálja, efelé irányul mindkét esetben a kínzók kegyetlen találékonysága is. Ez az oka, hogy a kommunista Magyarországon a holocaust mindig is kényes problémának számított, a jelentőségét igyekeztek marginalizálni, a vele való tényleges szembenézést pedig halogatták, mivel ez súlyos következményekkel járó kritikus önvizsgálatba is torkollhatott volna. A különbség megmutatkozik viszont önreprezentációs formáikban. Míg a bolsevista terror a szívós, rafinált taktikázáson, az álnokul képmutató manipuláción alapul, s ennek megfelelően hamis megváltói mezben tetszelgő ördögként jelenik meg, a nácizmus nyíltan vállalja sátáni karakterét, alapja a kollektív katonai fegyelem által kordában tartott és ily módon irányított gyűlölet.

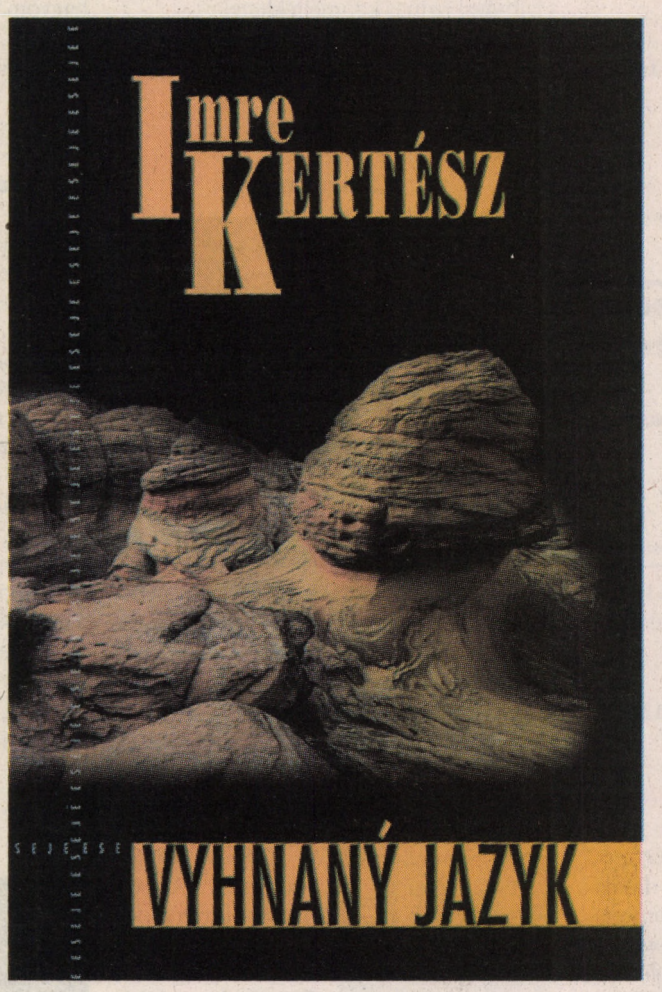

Kiemelném továbbá azokat az esszéket, melyekben a magyar irodalom valamely kiemelkedő alkotójáról vagy művéről esik szó. Ezekben ugyanis Kertész olyan tényleges irodalmi értékeket képviselő szövegekre hívja fel a figyelmet, melyek olykor a magyar irodalmi köztudatban és kánonban sem foglalnak el centrális pozíciót. Így tesz például akkor, amikor Krúdy Gyulától épp az *Asszonyságok díja* című regényt méltatja, Márairól szóló írásában pedig külön hangsúlyozza, hogy nem *A gyertyák csonkig égnek*, hanem az *Egy polgár vallomásai*, a *Föld, föld!* és a *Naplók* Máraija érdemel igazán figyelmet. Meghökkentő az a 44-es *Napló*ból származó idézet, mely arról árulkodik, hogy az akkor 44 éves Márai Sándor látta azokat az emberekkel zsúfolt veszteglő szerelvényeket, melyeken a mintegy hétezer Pest környéki zsidó, köztük az akkor 14 éves Kertész Imre, elindul majd Auschwitz felé. A *Vyhnaný jazyk* című kötetről három szlovák recenzió is megjelent már, Dana Kršáková (Dominoforum, 2002/43, 18.), Anton Baláž (Knižná revue, 2002. október 30. 5.) és Vladislav Gális (OS, 2002. december, 65–66.) tollából, az előbbi egyben egy Kertész-portrét is tartalmaz. Baláž *A fölösleges értelmiségi* című esszét emeli ki, melynek, mint írja, a közösnek mondható történelmi tapasztalatok okán (az értelmiségi réteg egy bizonyos részének a diktatórikus hatalmat pártoló igyekezete, majd a rezsim bukását követő álszent „mezváltása") különös jelentősége van a szlovákok számára is.

Benyovszky Krisztián

Grellneth Károly
Csallóközi vadászösvényeken
AB-ART

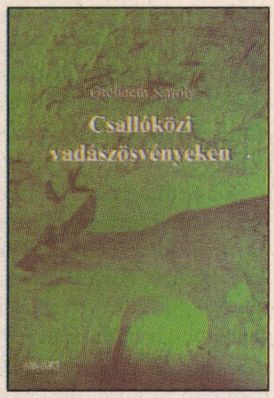

Grellneth Károlyt vadászélményei a Csallóközhöz kötik. Szerelmese ennek a tájnak. Előbb a nagymegyeri, majd a kolozsnémai (s a komáromfüssi) határ volt a pedagógus szerző vadászterülete. Izgalmas kalandjait, szerencsés vadászatainak, esetleges „baklövéseinek" részletes leírását fotókkal illusztrált kötetben adja közre. A kötet végén a pontos lövés technikájának módszereit, tapasztalatait is közkinccsé teszi.

Fűzve, 176 old., 15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 179 Sk

Vidám kalendárium
2003
AB-ART

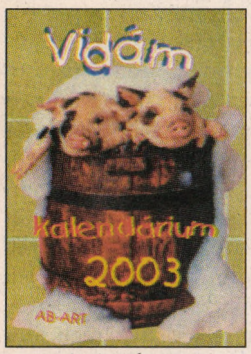

Humorból sosem elég! Sivár, zűrös vagy szürke hétköznapjainkból jólesik elkalandozni a tréfák világába. Aki szereti a sokrétű és találó horoszkópokat, annak most bőven lehet része benne. Vidám tesztek, humoros írások, keresztrejtvények, rengeteg csiklandós karikatúra és képi humor tarkítja a kalendáriumot, amelyben névnaptár is található.

Fűzve, 88 old., 15x21 cm
bolti ár: 89 Sk
kedvezménnyel 79 Sk

Szaszák György
Kassa műemlékei
AB-ART

A színes fényképekkel gazdagon ellátott turistakalauz végigvezeti a Kassára látogatót a történelmi belváros minden jelentős magyar vonatkozású utcáján és épületén. A kiadvány magyar és német, valamint szlovák és angol változatban is megjelent.

Kötve, 128 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel 261 Sk

Zsadányi Edit
A csend retorikája
Kalligram

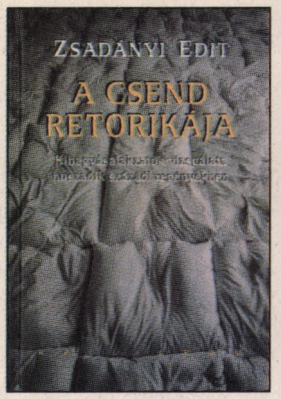

Irodalomelméleti értekezésében a szerző huszadik századi regényekben vizsgálja a kihagyásalakzatoknak azokat az eseteit, melyeket irodalmi elhallgatásnak nevez. Ezek az elbeszélői vagy a szereplői kimondás nehézségei aktív olvasói magatartást feltételeznek.

Kötve, 208 old., 12,2x18,6 cm
bolti ár: 179 Sk
kedvezménnyel: 159 Sk

Archleb Levicky Dániel
Aua és Atua
Kalligram

„Daniel Levicky Archleb és Upor Tonuzaba bemutatják az Aua és Atua című, az elmúlásról szóló regényt három könyvben." Sodró erejű negatív utópia arról, mi vár a civilizáció után, teljes kihalásáig az emberre. Ami előtte: vér, drog, erőszak, s a rendteremtés vágya.

Fűzve, 208 old., 11,4x19,2 cm
bolti ár: 189 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
Kalligram

A Csallóközi Kiskönyvtár újabb kötete a hangszer és történetének átfogó monográfiája, különös tekintettel a népzenei műfaj csallóközi szociográfiai, dallami és szöveges vonatkozásaira. A könyv második része a dudanóta eddig föltárt teljes helyi anyagát teszi közkinccsé.

Kötve, 216 old., 17,3x20,6 cm
bolti ár: 230 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

Ľubomír Navrátil, ed.
A Csallóköz szívében
Nap Kiadó

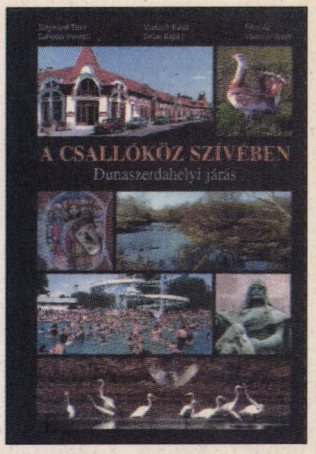

A többszerzős, teljes színes lexikon második, bővített kiadása. Minden, amit a Dunaszerdahelyi járásról tudni kell: a régió története, természeti adottságai, településtörténeti vázlata, városai és falvai, geológiai, éghajlati viszonyai, jellegzetes növény- és állatvilága.

Kötve, 352 old., 17,5x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Novák Veronika, ed.
Vágsellye 1002–2002
Nap Kiadó

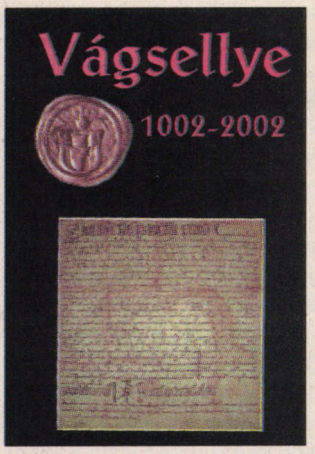

A többszerzős, teljes színes monográfia Vágsellye történetét vizsgálja, ezen belül mezőgazdaságát, kereskedelmét, iparát, közéleti és művelődési helyzetét, iskolatörténetét, a város neves személyiségeit. Bőséges szakirodalommal, levéltári források alapján.

Kötve, 288 old., 17,2x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Szívderítő NAPtár
A család kalendáriuma 2003
Nap Kiadó

A naptári részen túl egy esztendőre való olvasnivaló, színes rovatokkal: vendégségben, időutazás, tudomány, évforduló, önvallomás, anyanyelvünk, világjáró, háziorvos, sport, divat, kézimunka, ráérő idő, fészek, nyerő, viccek, színes gyermekkalendárium, sőt ráadás.

Fűzve, 192 old., 17,6x24,6 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Csallóközi vadászolvasmányok

„Nem fecske módra kell átsuhanni a könyvön. Meg kell abban merülni."

(Móra Ferenc)

Noha Móra Ferenc nem a vadászoknak szánta intelmét, s nem is a vadászirodalomra vonatkozóan vetette papírra, mégis az ő sorai jutottak eszembe Grellneth Károly *Csallóközi vadászösvényeken* című könyvének olvasásakor. Csakis úgy lehet a jó (vadász)könyv örömünk forrása, ha elmerülünk, alámerülünk benne. Akárcsak a vadászatban. Amikor a budapesti Vadász Könyvklub Egyesület megalakulásának ötödik évfordulóját ünnepelte (1999-ben), Évkönyvébe a következő sorokat írtam: A vadászat élet és öröm, nem puszta vadölés; irodalom nélkül pedig a vadászélet szürke és örömtelen lenne.

A fentieket azért tartottam fontosnak megemlíteni, mert hiszen a vadászok s a vadászat is az emberi kultúrát képviseli, azaz értéket, melynek irodalma van – s emellett más művészeti ágak, például a zene és a képzőművészet tárgyát képezi. Az ember általában – főként ha történetesen nincs a családjában zöldkabátos, aki a vadászat örömeivel megfertőzné – először a vadászirodalomra kap rá, s csak azután terelődik figyelme a fegyverek s a vadászat irányába. Először Kittenberger Kálmánt, Széchenyi Zsigmondot, Bársony Istvánt és természetesen Fekete Istvánt olvassa, s akaratlan is felötlik benne a gondolat, de jó és szép is volna vadásznak lenni!

Minden vadászkönyvnek megvan a maga sajátos varázsa: mérete, vastagsága, borítójának színe, tapintása és még az illata is. Nem a papírra meg a nyomdafestékre, vagy antikváriumban vásárolt könyv esetén a dohos szagára gondolok, hanem arra, amit a tartalma sugároz. Széchenyi Zsigmond könyveiről nekem a nagy utazások jutnak eszembe, Afrika illatai, melyeket személyesen még sosem szívhattam magamba. Bársony Istvánéi a romantika és az álmok párlatait sugározzák, hiszen történetei egy különös, talán sosem is volt világban játszódnak. Kittenberger soraiból szakszerűség és pontosság árad, Fekete István a széles, tágas, távoli rónákat idézi elénk, Jurán Vidor pedig a kárpáti havasokat, az ordasok, a fagy és a téli esték világát. Jurán Vidor *Kárpáti ordasok* című könyve (Tatran, 1966) éppen akkor került a kezembe, amikor vadászvizsgákra készültem, s lettem vadász; azóta is féltett kincseim között őrzöm...

Grellneth Károly most megjelent könyvében az is külön öröm számomra, hogy az AB-ART Kiadó vállalta egy eddig ismeretlen szerző kötetének kiadását. A *Csallóközi vadászösvényeken* szerzőjére vonatkoztatva az „ismeretlen" kifejezést abban az értelemben használom, hogy Grellneth nevével, írásaival ez ideig nem találkoztam – ettől függetlenül persze publikálhatott, s a csallóközi vadászok körében nyilván közismert személy. Bizonyára már csak azért is, mert jól lövő sportember, aki sok helyen megfordult a Csallóközben, hivatását tekintve pedig pedagógus.

Grellneth Károly eléggé korán kezdte a vadászatot, 1953-ban tett sikeres vadászvizsgát, s Nyárasdon, a körvadászat után esett át a vadászavatáson. Nyárasdon egyébként ma is kitűnő vadásztársaság működik, a magyar vizslák munkaversenyét is ott tartottuk néhányszor, s kitűnő szervezőket, vadászokat ismerhettünk meg a nyárasdiakban. Vadállományuk, gazdasági helyzetük jó, ám azt az apróvadas, nyúl- és fogolyállományt, mely a szerző kezdő vadászéveit jellemezte, ma már nyilván nem érik el.

A csallóközi vadászkrónika 1961-ben kezdődik, amikor is a nagymegyeri vadásztársaság tagjaként a szerzőnek lehetősége nyílt – apróvadas vadászatok után – egy őzbak elejtésére. Türelmes, méla les után a fa lombjai közül sikerült célba vennie az első őzbakot. A találat tökéletes volt: „Nem kellett sokáig mennem. Feje előrenyúlva, agancsa az ég felé mered. Ünnepélyes a csend körülöttem. Örömömet kicsit zavarja a vér látványa, a véré, amely kis foltokban vöröslik a barázda alján" – olvasom.

Igen, a vadászat vérrel jár. Véres esemény a vadra nézve, öröm a vadásznak. Ámde érdemes odafigyelni a szerzőnek a mérsékletes vadölésről szóló mondataira is: „Szerencsére azonban a legtöbb vadásznak nem viszket az ujja, így a terítéken egyre kevesebb a ronggyá lőtt kakas. Nem az a fő, hogy ki lő többet, hanem az, hogy a vad, amit a múlt vadászidénytől etettünk, neveltünk, szépen és gusztusosan kerüljön terítékre."

Számomra ismerős a kolozsnémai határ is, Grellneth Károly szép élményeinek színhelye. A kilencvenes évek utolsó fertályában Babiák István hajós és tapasztalt vadász vendégeként vaddisznók után tapostam a behavazott tájat. A vaddisznók ugyan messzire elkerültek minket, a csatornákon azonban lőttünk vadkacsát. A nyúl, a fácán tiltva volt (akkortájt a Csallóközben, sajnos teljes tilalmat rendeltek el az apróvadra), mert bizony, kevés volt belőle. Estefelé a Dunához vezetett utunk, a móló kihalt volt, csak a túloldalon levő Gönyű hangjait, lüktetését hallottuk. Már majdnem sötétben ért bennünket az invázió: piaci kofák veszekedéséhez hasonló erős libagágogás verte fel a csendet. S itt-ott, bizony, szólt a puska is... Ezt azért említem, mert vadlibázásról, vadkacsázásról nem ír a szerző, pedig aligha elképzelhető, hogy csallóközi vadászként ebben ne lett volna része.

Szép fejezet a vad trófeájának kikészítéséről szóló rész, az ilyesmit a vadászkurzusokon is csak felületesen tanítják, s úgyszintén igen fontosak a fegyverhasználatról és a lövészetről szóló fejezetek is. Mindezeken túlmenően számomra a könyvet illusztráló fényképek jelentik az igazi meglepetést. Még nem találkoztam felvidéki vadásszal, aki Grellneth Károlyhoz hasonló értékű felvételeket készített volna. Nem ártana ezekből egy külön albumot készíteni, mely szolid szöveggel kiegészítve a felvidéki vadászatok patinás krónikája lehetne.

Motesiky Árpád

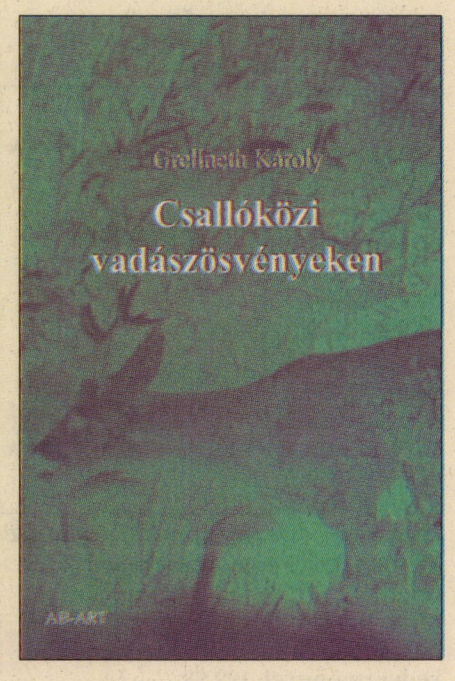

Grellneth Károly
Csallóközi vadászösvényeken
AB-ART

Grellneth Károlyt vadászélményei a Csallóközhöz kötik. Szerelmese ennek a tájnak. Előbb a nagymegyeri, majd a kolozsnémai (s a komáromfüssi) határ volt a pedagógus szerző vadászterülete. Izgalmas kalandjait, szerencsés vadászatainak, esetleges „baklövéseinek" részletes leírását fotókkal illusztrált kötetben adja közre. A kötet végén a pontos lövés technikájának módszereit, tapasztalatait is közkinccsé teszi.

Fűzve, 176 old., 15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 179 Sk

Litomericzky Nándor
Európa-udvar
Palatinus

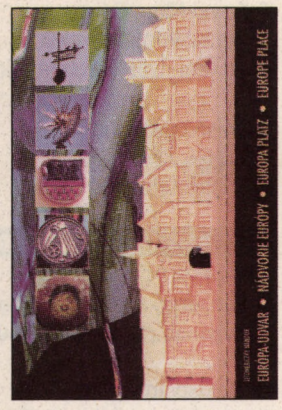

Egyedülállóan szerkesztett, exkluzív kivitelezésű, négynyelvű – magyar, szlovák, német és angol – reprezentatív kötet a Komáromban épülő Európa-udvarról. Ennek az „Európa a városban" gondolatnak a szöveges és képes stádiumai: a tervezéstől a kivitelezésig. Színes képekkel.

Kötve, 128 old., 20,4x29,1 cm
bolti ár: 500 Sk
kedvezménnyel 460 Sk

Bödők Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
NAP Kiadó

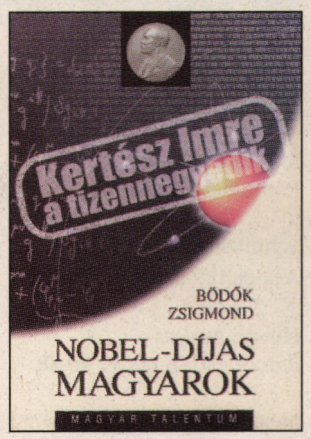

A népszerű sikerkönyv negyedik, javított és bővített kiadása. Benne: Kertész Imre, az irodalmi Nobel-díj idei kitüntetettjének portréja s további új fejezetek: Az irodalmi Nobel-díj és a magyarok (Mécs László felterjesztése), Egy további magyar vonatkozású Nobel-díj stb.

Fűzve, 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Pósa Lajos
Tülökvár
Lilium Aurum

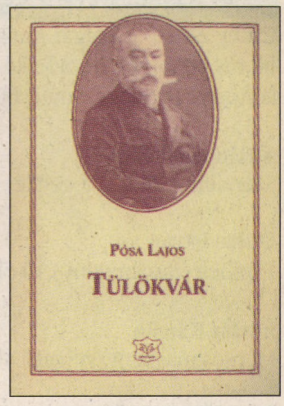

Válogatás a radnóti születésű költőnek, a mintegy félszáz gyermekkönyv szerzőjének gyermekverseiből. Pósa Lajos (1850–1914) kora kedvelt s a legkisebbek által imádott szerzőjeként toppan ismét elénk; Bettes István összeállításában és utószavával, Kosztolányi és Bródy vonatkozó esszéivel.

Fűzve, 80 old., 12,5x18,7 cm
bolti ár: 94 Sk
kedvezménnyel: 85 Sk

Miroslav Sopoliga
Ukrajinci na Slovensku
Lilium Aurum

A szlovák–ukrán–lengyel határmenti terület etnokulturális hagyományainak a településformák, a népi építészet és a lakáskultúra szemszögéből történő bemutatása. Az itt élő népcsoport, a lemkek kultúrájának fejlődéstörténete a kezdetektől napjainkig.

Fűzve, 176 old., 16,5x23,7 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 290 Sk

Ardamica Ferenc
Hedvig sír
Plectrum

Nem mindennapi kötet, mely az ismert novellista drámai műveit tartalmazza: öt rádiójátékát (Életem első cigarettája, Értesítésre várva, Részvéttáviratok, Öt százalék szerelem, Fekete karácsony) és egy filmforgatókönyvét, az összeállítás címéül is szolgáló Hedvig sír címűt.

Fűzve, 164 old., 20,5x29,6 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

G. Nagy László
Öltözékek és hajviseletek az ókortól napjainkig
Lilium Aurum

Hatezer év öltözködés- és hajviselet-történetének korszakonkénti áttekintése. Szemléletes, a szerző által bőségesen illusztrált (csaknem négyszáz rajz a hozzájuk tartozó leírással) kötet a stílus, a korszellem és az ember változásairól: hajban és ruhában. Utóvégre is: ruha teszi az embert.

Kötve, 104 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 192 Sk
kedvezménnyel: 172 Sk

Bödők Zsigmond
Látványos égi jelenségek 2003–2004
NAP Kiadó

A közeljövőben egymást követik majd a tőlünk is megfigyelhető egészen ritka és látványos égi jelenségek. A könyv ezeknek az impozáns csillagászati menetrendjét tartalmazza. Ismerkedjen meg a kozmikus látványszínház nevezetesebb darabjainak színes műsorfüzetével.

Fűzve, 72 old., 14,8x21 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Vércse Miklós
A Nap leánya
Plectrum

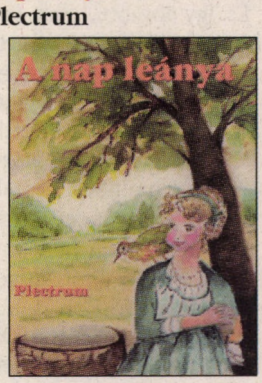

Csaknem húsz mese – a világ minden tájáról: a távoli afrikai és indiai történeteken kívül olasz és görög, valamint szlovén, luzsicai szerb és szlovák is. A többségükben állatmeséket tartalmazó kötetet Lábik János színes rajzai díszítik.

Kötve, 64 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 136 Sk
kedvezménnyel: 120 Sk

Csehy Zoltán
A szöveg hermaphrodituszi teste
Kalligram

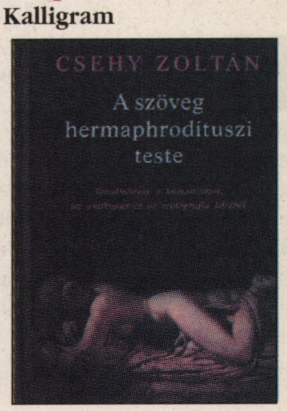

Tanulmányok a humanizmus, az antikvitás és az erotográfia köréből. A kötet a műértelmezés esélyei és a költői önreprezentációk modelljei révén az obszcenitáselméletek és a homoerotikus költészet szövegeit vizsgálja.

Kötve, 312 old., 11,7x18,5 cm
bolti ár: 259 Sk
kedvezménnyel: 229 Sk

AB-ART

Csehy Zoltán – Polgár Anikó
Illatos kenőcsök háza (a középkori latin költészet gyöngyszemei) **60 Sk**

Ardamica Ferenc
Szerelem nélkül (novellák) **40 Sk**

Dusza István
Fapihék (tárcaregény) **40 Sk**

Juhász Katalin
Mentés másként (versek) **40 Sk**

Fehér Kriszta
Ünneprontás (versek) **30 Sk**

Mikola Anikó
Versek **30 Sk**

Monoszlóy Dezső
Menekülés Szodomából (regénytrilógia) **30 Sk**

KALLIGRAM

Beccadelli, Antonio
Hermaphroditus (reneszánszkori obszcén versgyűjtemény) **60 Sk**

Mészöly Miklós
Párbeszédkísérlet (mélyinterjú) **60 Sk**

Schnitzler, Arthur
A játék (elbeszélések) **60 Sk**

Hevesi András
Párizsi eső (regény) **40 Sk**

Mészáros András
A filozófia Magyarországon (filozófiatörténet) **40 Sk**

Pályi András
Éltem – Másutt – Túl (kisregények) **40 Sk**

Holan, Vladimír
Éjszaka Hamlettel (poéma) **30 Sk**

Tolcsvai Nagy Gábor
„Nem találunk szavakat" (irodalmi-nyelvészeti tanulmányok) **30 Sk**

Zalabai Zsigmond
Tűnődés a trópusokon (irodalomelmélet) **30 Sk**

LILIUM AURUM

Kiss László, Dr.
Doleo, ergo sum (a világirodalom nagyjainak patográfiája) **60 Sk**

Hajdú István
A púpos (novellák) **40 Sk**

Kulcsár Ferenc
Mindig (versek) **40 Sk**

Zs. Nagy Lajos
Szárnyas történetek (félperces novellák) **40 Sk**

Csicsay Alajos
Embernevelők (interjúkötet) **30 Sk**

Fellinger Károly
Csendélet halottakkal (versek) **30 Sk**

Gyüre Lajos
Bojtárnak lenni (válogatott versek) **30 Sk**

Legyél helyettem én
(Tsúszó Sándor Emlékkönyv) **30 Sk**

Szilvássy József
Kisebbség a határon
(válogatott publicisztikai írások) **30 Sk**

Zirig Árpád
Senki emberfia (novellák) **30 Sk**

Játszik, azaz teremt

Hinta: az ember ül, ég és föld között, előre-hátra dőlve mozgásba hozza magát, szédül, örül. Játszik. Elvan, mintha repülne. Ilyen a hinta, s ilyen ez a kis verseskötet, a *Tinta-palinta* is (megjelent 1999-ben, Bodnár Gyula szerkesztette), Vida Gergely költői mozgástere. Mit csinál a költő? Játszik. Örül. Elképzeli, hogy repül. Azaz teremt. Van egy ilyen verse is, *A költő száll* a címe:

„én a betűvető ahogy
szavakat halászom elő
a pácból és papírtavaszt
teremtek elképzelhető

de fékezhetetlen szöveg-
paták rugdosnak a követ-
kező hang/árig hol igét
töltök meg sok egyéb nevet..."

És így tovább, tehát továbbra sem úgy, ahogy egy jólfésült szonetthez illik – még két versszak (hat sor) következnék, de nem –, mert eggyel még megtoldja, s nem éri be azzal, hogy szavakat választ el a sorvégeken, a két utolsó versszakot is így köti össze. Nem száll, hanem repdes, és szaltózva, talpraesetten ér földet, akár egy mutatványos.

De Vida Gergely nem az olvasói elismerés felé kacsingató akrobata, sem pedig a magát gyönyörködtető bohóc: betűvetős, papírtavaszos verse szerint is inkább az önfeledten játszó, önmagáról is elfeledkező, a játék anyagával foglalatoskodó fajta; azt élvezi, ahogyan a vers alakul – mintha magától folynék a tinta. S azt is, ahogyan beletenyerel, mint a címadó versben, a *Tinta-palintá*ban:

NAP KIADÓ

Ardamica Ferenc
A hetedik (elbeszélések) **40 Sk**

Bodnár Gyula
Szappanopera a medencében
(telenapló) **40 Sk**

Bodnár Gyula
Szavak, színek, színképek
(egy ingázó feljegyzései; válogatott kulturális publicisztika) **40 Sk**

G. Kovács László – Ivan Kamenec
Jozef Tiso (tanulmányok) **40 Sk**

Szeberényi Zoltán
Duba Gyula (monográfia) **40 Sk**

Barak László
Inzultusok kora (versek) **30 Sk**

Csáky Károly
Jaj, pártám, jaj, pártám
(párválasztási, lakodalmi szokások
és hiedelmek
az Ipoly menti palócoknál) **30 Sk**

Csenger Erzsébet
„Mint tudomány vásárjába"
(falu- és iskolatörténet) **30 Sk**

Kiss László, Dr.
Viagra – az ezredvég gyógyszere **30 Sk**

Soóky László
A dzsungel törvényei (elbeszélések) **30 Sk**

Tóth Károly
Leányvári ébredés
(cikkek, esszék, tanulmányok) **30 Sk**

Tőzsér Árpád
A homokóra nyakában (irodalmi kritikák, esszék) **30 Sk**

Tőzsér Árpád
Csuang-ce és a pillangó (publicisztikai írások, interjúk) **30 Sk**

Vida Gergely
Tinta-palinta (versek) **30 Sk**

PLECTRUM

Ardamica Ferenc
Az akasztott ember kötele
(elbeszélések) **60 Sk**

Ardamica Ferenc
Kalandor születik (regény) **40 Sk**

Artfalatok
(fiatal írók, költők
antológiája) **40 Sk**

Puntigán József
Honismereti
kerékpártúrák **40 Sk**

Ardamica Zorán
Moslékrondó
(versek) **30 Sk**

Krojer Angi
Félig nyitott ablak mögött
(versek) **30 Sk**

Vankó Attila
Indigó (versek) **30 Sk**

„tántorog a tinta a lapon
betűlánc-táncba rántva
ahogy felcsöndlik fönn a csönd-lik
s pottyan a sok stigma-bomba..."

Persze, dehogy feledkezik meg önmagáról, hiszen ég és föld, előre-hátra dőlve mozgásba hozza magát: a képlékeny matériát próbálgatva önmagát próbálgatja, teszi próbára. S minden elterelő művelete dacára a nyelvhez réved vissza, a jelhez, az íráshoz, a költő anyagához:

„csupa-csupa JEL/mez/-telenség
a TÁJ visszahat az ÍRÁSra:
papírra veti a PENNÁT."

Ide jut a *Tájleírás I.* című versben. S a kép, két hintalendület közt néha, egy szemrebbenésnyire egészen összesűrűsödik – mint ugyanebben a versben: „...tájak egyenjogúsága: / rúzsfolt – rizsföld / képeslapok: lapos képek / poros üdvözlet Babilonból / a Tejút alvadt térképén / túró-csillagok..."

A *Tájleírás II.* már egy ilyen (ha nem éppen sűrűbb, meghökkentőbb) képpel kezdődik:

„Eső – sárba tiporta a port.
A felhők kiázott ujjbegyek.
Lassan, mint egy daganat
átnő rajtuk a nap."

Kedvencem a *Cseresznyeszedés* című vers, mely szinte mindenben különbözik a többitől. A ritmusát szeretem: „hajlott az ág súlyom nyomta / lendült a kéz gyümölcsszomja", az ízét, mert (engem legalábbis) az ártatlanság elvesztésének ízére emlékeztet, a balladát idéző szerkezetét, azt, ahogy igyekszik takarékoskodni a tintával.

És kedves, ahogy (például a *Mese, játék* c. versben) a hinta gyakran ismerős képekbe fordul (például): „s tiszta leszek / vagy katona / vadakat perelő", amikor azokból (mint a *Szójáték* című)ben kifordul: „Műtőben orvoskezekközthalnimeg", amikor önmagán átfordul, s villoni módra az alfelével vigyorog, az arcával meg szellent (*Test/ámentum*): „Fog-hírtől büdösült tájék / sóhajtva nevezlek-" És így tovább. Egyáltalán: jó az, ha egy vers (*A költészet születése)* így kezdődik:

„miközben
a parton földbe gyökereznek a tárgyak
az angyalok vízre tették a tengert
azonképpen a palackpostákat..."

Jó, hogy vannak ezek a versek: az ember elvan, mintha hintáztatnák. Képzeletben megnő a mozgástere.

Kicsi kötet, tenyérbe illő. Legláthatóbb tartalmi vezérfonala a beavatódás, a nyelvvel és a költői anyaggal való gyürkőzés. Hangsúlyosan jelenik meg benne a gyermekkor, a Babits- és a Nemes Nagy Ágnes-hagyomány, s egy ezekkel szembeni ironikus, elhatárolódó-távolító szándék. Legkövetkezetesebben a nyelvben való hintázás, a nyelvi eszközök lebegtetése érvényesül benne – s éppen ez teszi érdekessé.

Csanda Gábor

Az istenáldotta költő

„Történt ugyanis, hogy ...személyes látogatást is tettem nála Zsélyben. Gondolván: olyan testi és lelki állapotban találom, hogy tud némi eligazítást adni. Nem tudott. Bizonytalan életrajzi adatait sem tudta ellenőrizni... Hazatérve az ott készített fotóim ijesztő valósága okozta döbbenettel birkóztam... Tudom, sokan akartak segíteni rajta, de rajta csak önmaga és a benne lakozó Isten tudott volna és tudna..."

Mindenesetre, így, önmagában sem szokványos monográfia-végszó, amit olvasunk, ám ha meggondoljuk, hogy írója nagybeteglátogatóba megy Zsélybe, a nem is tudom, hányadik műtét után, s a fotói ijesztő valósága okozta döbbenettel birkózik s fejezi be a monográfiát, ám az igazi s megsokszorozódott döbbenet az, hogy mi, akik olvassuk a könyvet, tudjuk, hogy a meglátogatott költő – hála ama benne lakozó s neki súgó Istennek – máig birkózik Súgójával (lássuk, Uramisten, mire megyünk ketten!), ellenben a húsz évvel ifjabb monográfusa immár több mint egy éve a földben.

Korunkban nincsenek tragédiák, hangzik a közhely, s ha csak ez „ujjnyi vékony könyvecske" íróját s protagonistáját nézzük, hát ugyan el tudunk-e képzelni nagyobb tragédiát, mint épp a két kisebbségi magyar szellem sorsát? Van abban valami sorsszerű, hogy a Zs. Nagy Lajosról szóló első monográfiát éppen Dusza István írta meg, első és egyetlen irodalomtörténészi tettként, hisz tudtommal színházi naplóján s tárcaregényén kívül más önálló könyve nem jelent meg máig. Ha igaz, hát akkor ezzel az ujjnyi vékony könyvecskével vonul be, Nagy Lajos segítségével a Parnasszusra.

Aztán itt van maga a protagonista: Zs. Nagy Lajos. Aki a szó szoros értelmében a szemünk láttára vonul be még életében – s közülünk elsőként – a halhatatlanságba. Pedig hát a kezdetek kezdetén tőle várta ezt el bárki a legkevésbé. Tőzsér a minap nyilatkozta a pesti rádióban komáromi gimnazista éveik kapcsán, hogy Zs. (akkor még csak Nagy Lajos) milyen konvencionális versekkel kezdte. S még később, az antológia s az első kötet idején sem látszottak oroszlánkörmei. Aztán jött a *Tériszony,* melyre Tőzsér úgy emlékszik vissza, hogy Zs. ezt fogadásból írta, mondván, hogy ő ilyen modern verseket akár naponta tud írni. És írt. S az ifjabb nemzedékek, úgy tetszik, az ő hangjára rezonálnak.

Emlékszem, már évekkel-évtizedekkel ezelőtt nyilatkozta – ha jól emlékszem – Varga Erzsi, hogy jelentős költő több is van irodalmunkban, de istenáldotta tehetség csak egy: Zs. Nagy Lajos. S ez az istenáldottság gyökeret vert magában Nagy Lajosban is, aki egy interjújában azt nyilatkozta, hogy neki tulajdonképpen az Isten súg. S ez megint csak úgy szárnyra kapott, hogy Dusza voltaképpen erre a maximára építi föl egész monográfiáját. S ebben nincs is semmi hiba. A hiba ott van, hogy az istenáldottságon túl mást is elhitt Lajos. Azt is például, hogy az istenáldotta költőnek elég mindent ráhagynia Istenre, az majd úgyis megsúgja, mi a teendő. S óriási tehetségét végül is nem tudta kifuttatni, azaz rajongói óhaja ellenére életműve ugyanolyan torzó marad(t), mint amilyen egy másik istenáldotta tehetségünké: Kovács Magdáé.

Mert a *Tériszony* máig a csúcs maradt. Igaz, ez hatvannyolcban jelent meg, s hatvannyolc után aligha ugrálhatott a költő, hiába hivatkozott akár az Istenre is, csak azt írhatott, amit a cenzúra megengedett, mert hisz Lajos egyre inkább rákényszerült az írásra, mégpedig a közölhető írásokra, hisz az asztalfiókból nem lehet megélni. S így különösen töredékekben szétszórt, napi penzumokba kényszerült prózáját sajnálhatjuk. Mégis, mindezek ellenére – nemcsak Dusza állítja, de végül is ő véste kőbe: Zs. Nagy Lajos nemzedékünk és a cseh/szlovákiai magyar költészet egyik klasszikusa.

Cselényi László

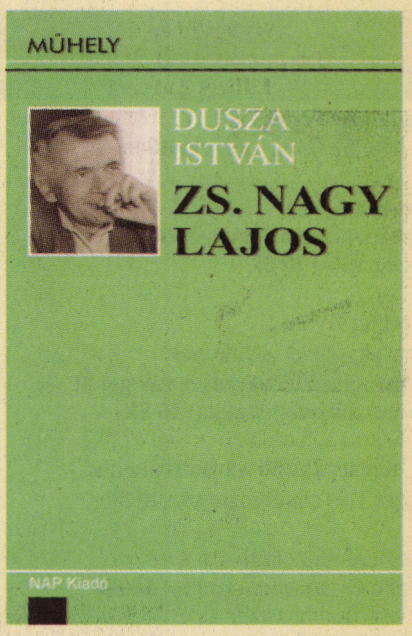

Dusza István
Zs. Nagy Lajos
Nap Kiadó
Fűzve, 122 old., 10,5x18,5 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

A Műhely sorozat további kötetei:

Filep Tamás Gusztáv:
Koncsol László (1997)

Szeberényi Zoltán:
Duba Gyula (1997)

Filep Tamás Gusztáv:
Zalabai Zsigmond (1998)

Szeberényi Zoltán:
Ozsvald Árpád (2000)

Szeberényi Zoltán:
Turczel Lajos (2002)

A Bödők Zsigmond-sorozat 4 kötete együtt: 300 Sk

Fűzve, 144 old., 15x21cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 138 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Gyűgyi László
Híd partok és szívek közt
Lilium Aurum

A Párkányt Esztergommal összekötő Mária Valéria híd közelmúltban történt felújításának reprezentatív albuma négynyelvű (magyar, szlovák, angol és német) kíséröszöveggel, utószóval, szakszerű képjegyzékkel.
Kötve, 106 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 299 Sk **kedvezménnyel 289 Sk**

Történelmi atlasz
Lilium Aurum

Színes történelmi atlasz, benne a Szlovákia története I–IV. résszel, 10–16 éves tanulók számára. Az atlaszt az oktatásügyi minisztérium segédtankönyvként ajánlja a magyar tannyelvű alap- és középiskolák részére.
Fűzve, 40 old., 20,2x27,4 cm
bolti ár: 138 Sk **kedvezménnyel: 125 Sk**

Csáky Károly
Jeles elődeink
Lilium Aurum

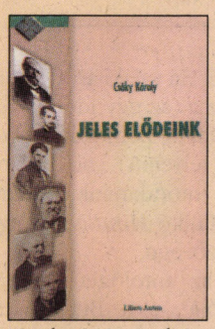

A 130 kisportréban bemutatott s 35 további, lexikoncikkbe foglalt neves személy közös jellemzője: valamennyien alakítói voltak a történelmi Hont megye szellemiségének, történelmi-társadalmi és műveltségi erejének. Számos képpel, hasznos mutatókkal.
Fűzve, 188 old., 16,5x23,3 cm
bolti ár: 179 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Vajkai Miklós
Egy köteg pénz
Nap Kiadó

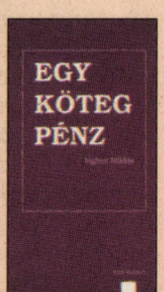

Az ismert szerző új novellái. Utánozhatatlan, magával ragadó olvasmány, elbeszélésenként változó stílus – hol Kosztolányit, hol pedig Márquezt idézve, egyben azt is szemléltetve, mekkora mestere Vajkai a novellának és a rövidprózának.
Fűzve, 136 old.,
10x18,2 cm
bolti ár: 159 Sk **kedvezménnyel 139 Sk**

Csáky Károly
A Középső-Ipoly menti palócok népi hiedelemvilága
Nap Kiadó

A palócok népi hiedelemvilágának bemutatása, a témakör szintézisét is megteremtve. A hiedelem-monográfia azért is értékes, mivel a vizsgált területet eddig így nem kutatták.
Fűzve, 250 old.,
15x25 cm
bolti ár: 220 Sk **kedvezménnyel: 119 Sk**

Kovács László – Görföl Jenő
Középkori templomok a Csallóközben
Nap Kiadó

A Csallóközben járva meglepi az embert az egymáshoz közel eső falvakban található sok középkori templom. A páratlan útikalauzban Görföl Jenő majd kétszáz fotójához Kovács László írt avatott szöveget.
Fűzve, 109 old.,
12,5x21,5 cm
bolti ár: 299 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

Általános és kisebbségi jogok
Lilium Aurum

Kézikönyv a demokrácia alapjairól, emberi, kulturális és kisebbségi jogokról, a szlovákiai nemzeti kisebbségekről és nyelvhasználati jogaikról stb.
Fűzve, 80 old.,
21x29,5 cm
bolti ár: 94 Sk **kedvezménnyel: 85 Sk**

Baranyay József
Nagyobb munkái
Kalligram

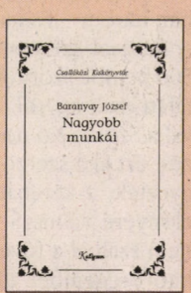

A szerző (1876–1952) nyolc könyve, melyekben a régi Csallóköz életével foglalkozik: az aranymosással, egyszerűbb halandók és koronás fők Komárom megyei utazásaival, a komáromi nyomdászat és sajtó, a helyi magyar színjátszás hagyományaival, az első Csehszlovákia két évtizedében átélt próbáival.
Kötve, 600 old., 13x20 cm
bolti ár: 349 Sk **kedvezménnyel: 289 Sk**

Peter Zajac
Másnapos ország
Kalligram

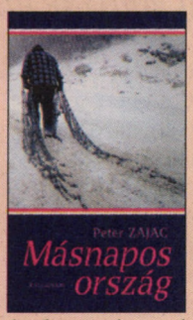

Válogatás a szerző tanulmányaiból. Valamennyi a közös középeurópai gondokról szól, az irodalomtudós, a közéleti ember, a gondolkodó szemszögéből.
Fűzve, 304 old.,
12x20 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 179 Sk

Szeberényi Zoltán
Turczel Lajos
Nap Kiadó

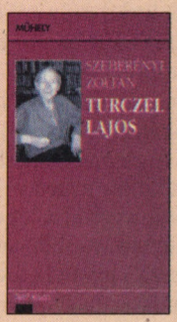

A kiadó *Műhely* monográfia-sorozata a szlovákiai magyar irodalom élenjáró alkotóit hozza emberközelbe életútjuk bemutatásán és műveik elemzésén keresztül.
Fűzve, 155 old.,
10,5x18,5 cm
bolti ár: 149 Sk
kedvezménnyel: 111 Sk

Bodnár Mónika
Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században
Lilium Aurum

A térség népi kultúrájának fontos kiindulópontja lehet ez a dolgozat, melyet a szerző a régebbi szakirodalom, a statisztikai és demográfiai adatok, valamint levéltári források felhasználásával állított össze.
Fűzve, 136 old., 23,7x16,6 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 239 Sk**

Liszka József
A szlovákiai magyarok néprajza
Lilium Aurum – Osiris

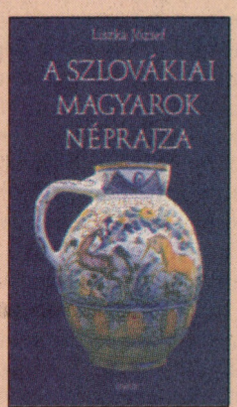

Tudománytörténeti jelentőségű és hiánypótló áttekintés, a mai Szlovákia területén élő magyarok népi kultúrájának összefoglalása, hasznos lexikon.
Kötve, 544 old.,
17,5x24 cm
bolti ár: 760 Sk
kedvezménnyel: 700 Sk

Reprezentatív válogatás?

Miért kellett erre a könyvre kilenc esztendőt várni?

A tavalyi könyvhetére jelent meg a fiatal irodalmárok menedzselésének nemes és ritkán gazdaságos feladatát (sokáig) egyedüliként vállaló AB-ART Kiadó gondozásában a *Pf. 2002.* c., tíz szerzőt bemutató antológia, melyet szerkesztőként Fehér Kriszta jegyez, akit ez ideig elsősorban mint költőt ismerhettünk meg.

Aki csak egy kicsit is figyelemmel követi a szlovákiai magyar prózairodalom alakulását, tudja, hogy e kötet előtt utoljára 1993-ban jelent meg fiatal írókat bemutató antológia, a *Piknik a Szaharában.* Ennek szerzői közül prózaíróként egyértelműen pozitívan továbblépni csak Győry Attila tudott, a többieknek jóval tovább tartott az egyéni hang megtalálása, bár az első kötetig az antológia minden élő szerzője eljutott.

Ez az újabb antológia számos kérdést vet fel. Miért kellett erre a könyvre kilenc esztendőt várni? A létrejött válogatás reprezentatívnak mondható-e? Mi lehetett a szerkesztői intenció a kötetkompozíció létrehozásakor, találhatunk benne rendszert egy Fehér Krisztának küldött e-mail nélkül is? Van-e élet az antológián kívül? Az egyik szerző ezt írja: „Minek kényszeredetten követnem a Szőrös Kő-érzést, a generációt?" Mi alapján olvasódik generációvá az a társaság, melynek legidősebb és legifjabb tagja közt a korkülönbség 12 év? S természetesen, nagyon fontos pozicionálnunk szerzőinket a magyar nyelvű irodalom egészében is. Minderre vállalkozni csak lényegesen terjedelmesebb tanulmányban lehet, így jelen keretek közt inkább a szerzők – szükségképpen – szűkszavú bemutatására teszünk kísérletet, ennek betudhatóan a bíráló attitűd kevésbé érvényesül.

Emm Zirig Árpád három írásával a kötet első szerzője. Az *Átvezényelt délután*ban eleinte ijesztő Bret Easton Ellis-i manírokra lelni, melyek utóbb Krúdy-féle kulinaritás-hangulatoknak adják át helyüket. Emm Zirig már korábban is tanújelét adta, hogy a szexualitás realista megjelenítése nem okoz gondot számára, gondoljunk csak *A dombon túl Aszód* c. novellájára. Pénzes Tímeának írt levelében újfent betekintést enged magánéletének intim szférájába.

A rockzenészként vitathatatlanul elismert Lacza Gergelyt ezen novelláit megelőzően elsősorban rövid, humoros írások szerzőjeként ismerhettük meg, melyeket az AB-ART *Vidám kalendárium*ában adott közre. A *Túrós tsusza* c. novellájával a Tsúszó-(meta?)narratívába próbál belépni. *A bennszülött* c. – Grendel-hatásról tanúskodó – szövegében pedig egy nagyközségi átlagélet-helyzet megragadására tesz kísérletet, szürrealista elemekkel.

Pénzes Tímea eddig egy verseskötettel, egy (két?) regénnyel és jó pár fordítással gazdagította irodalmunkat. *A saját ajtóm előtt* c. novellájában az álom és ébrenlét határai mosódnak össze. Másik írása, *A tündér* pedig egy retrospektív módon elbeszélt gyermektörténet. Pénzes regényének/regényeinek egyik értelmezője, Haraszti Mária kísérletet tesz a regény(ek?) lányregény(ek?)ként való olvasására. Nos, ez a novella lehetne egy lányregény egy fejezete is.

Bárczi Zsófia három írása közül legalább kettő meseként is olvasható. A *Tocino de cielo* az arab világba kalauzolja olvasóját, Granadába, ahol két világ, két kultúra találkozik, a főhősnő számára nem a legszerencsésebb módon... Érdekes mód a Bárczi Zsófiától gyökeresen eltérő poétikai elveket érvényesítő Győry Attila is próbálkozott hasonló témával, neki mintha jobban ment volna. *A lélek titkos tájai* aranyos állatmese egy háztartás állatvilágáról.

Csizmadia Gabriella *Líra-színű prózatöredékek* összefoglaló cikluscím alatt több, a lirizált próza fogalmát kimerítő szöveget ad közre. Ezen írások egy része az *Artfalatok* c. antológiában is szerepelt, itt azonban láthatóan újrakontextualizálódtak. Az újraszerkesztés olykor valóban képes növumot produkálni. Orbán János Dénes *Párbaj a Grand Hotelben* c. kötete pl. nem ugyanaz, mint OJD három kötete együtt. Azonban Csizmadia Gabriella prózájáról most sem mondhatunk mást, mint amit az *Artfalatok* megjelenésekor elmondtunk.

A nagy kérdések, nagy igazságok nyomába ered Kozsár Zsuzsanna *A próféta meg a csavargó* c. dialógusában, melyben a narrátor szerepe minimális, mintha egy dráma vázlatát olvasnánk. Viszont a narrátor omnipotenciáját hangsúlyozó közbeszólásai zavaróak, s tán feleslegesek is, a befejezésért is kár. A *Fényt hozó* pedig „apokrif" Jézus-történet, mely az örökkévalóságot próbálja más szempontok alapján láttatni.

Fehér Kriszta, mint írtuk, a kötet szerkesztője, de – jegyezzük meg – nem csak költő, internetes naplóíró is. Az antológiában három – és három nagyon különböző – írásával szerepel, ezért van bajban a 4-500 betűbe szorított recenzens. Beszéljünk talán csak egyről. A *Kozsuch báty* c. írásával a Szőrös Kő novellapályázatán is helyezést ért el a szerző. Akkor a bírálók megjegyezték, a keretjáték elhagyása a novella előnyére válna. S így, hogy a drasztikum nem száll el a fűvel, az önmagát megcsonkító öregember története valóban sokkal durvább.

A performerként is ismert Szűcs Enikő első kötete nem csupán a szövegre építő könyvtárgy volt. Itt most nincsenek fényképek, de van három női szöveg, melyből legalább kettő nagyon jó. Ha valaki arra kérne, mutassuk meg, mi az a (az egy időben főként Németh Zoltán által, nem ritkán provokatív szándékkal felvetett) „női elem" irodalmunkban, azt mondanánk, valami olyasmi, mint Szűcs Enikő *Mindig van egy sín* vagy *Incubus* c. szövege.

Buchlovics Péter az antológia „legidősebb fiatal prózaírója", s a Buchlovics-jelenség – hol versben, hol prózában, de ritkán jelentkezik – e sorok írójának gyakran okozott fejtörést, nevezetesen, hogy nem tudjuk eldönteni, mit is tud ez az ember. A regisztervváltogató, fragmentált *Halálsáv* meggyőző, „annyira hardkóros", ötletes, hogy valószínűleg az antológia egyik legjobb darabja, *A megmondóember*ről ugyanezt nem mondhatjuk el.

Kantár Csaba *Rozsdát jövendölve* c. verseskönyvének markáns vonulatát alkották a nemzeti, nemzetiségi lét kérdéseit feszegető költemények. *Volt egyszer egy...* c. szövegében a nemzetfogalom századvégi viszonylagosságával játszik el, azonban az aktuálpolitikai utalások a publicisztikai regiszterhez közelítik szövegét. Kantár ennél jobbat is tud!

Hölgyeim és Uraim! Vásárolják meg ezt a könyvet! Hisz valószínűleg kilenc év múlva fog megjelenni a következő...

Kocur László

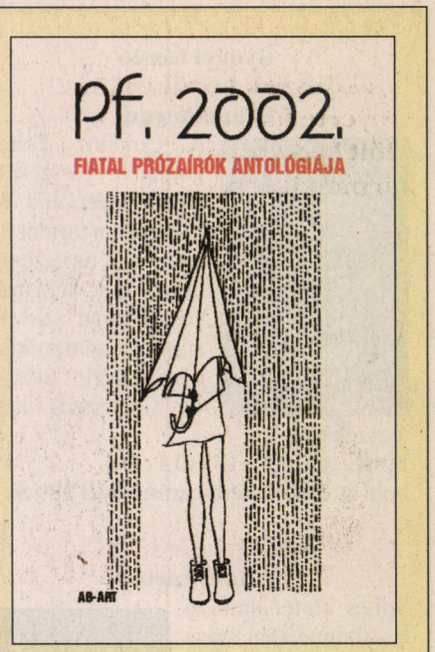

Pf. 2002.
Fiatal prózaírók antológiája
AB-ART
Fiatal prózaírók novelláit bemutató kötet: Bárczi Zsófia, Buchlovics Péter, Csizmadia Gabriella, Emm Zirig Árpád, Fehér Kriszta, Kantár Csaba, Kozsár Zsuzsanna, Lacza Gergely, Pénzes Tímea, Szűcs Enikő kisprózái. A borítón: Csillag Kriszta grafikája.
Fűzve, 140 old., 12x19 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Kedves könyvbarátok!

Ha a könyvek közül valamelyik elnyerte tetszésüket, a megjelölt kedvezményes árakon bármelyiket megrendelhetik.

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (50 Sk).

Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

1

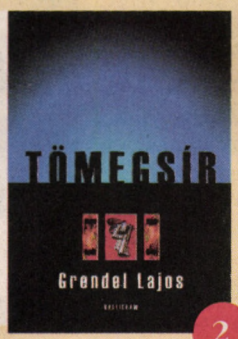

2

3

4

5

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek): .....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve: .....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám: .....

A megrendelés kelte, a megrendelő aláírása: .....

Postacímünk: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1

+ Meglepetés: ajándék könyv!

Ha megrendelésének értéke meghaladja az 1000 koronát, a fenti 5 könyv bármelyikét a megvásároltakhoz csomagoljuk!

Ajándékba
a ..... sorszámú könyvet kérem!
A megrendelő aláírása: .....

A Grendel Lajos-sorozat 3 kötete + az új Grendel-regény együtt: 400 Sk

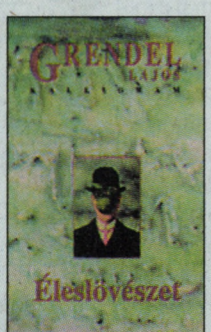

Kötve, 140 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 204 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 176 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

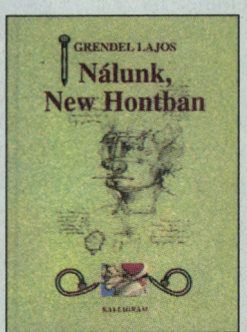

Kötve, 176 old., 16x22 cm
bolti ár: 199 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

Önismeretünk könyvespolcára

Önismeretünk könyvespolcára ajánlom Pukkai László *Mátyusföld I.* című könyvét, amelyben a szerző, a galántai magyar gimnázium néprajzi, helytörténészi és történészi tevékenységéről is ismert magyar-történelem szakos nyugalmazott tanára – amint azt a kötet alcíme is jelzi – a Galántai járás 1945 és 2000 közti társadalmi és gazdasági változásait írja le.

A történettudomány a közelmúlt vizsgálatakor legalább két nemzedéknyi, vagyis félszáz éves távlatot követel meg, vár el a kutatótól. Ha azonban a leírt, elemzett történések, a korra jellemző, akkor felerősödő vagy kicsúcsosodó folyamatok előzményeit, kísérőjelenségeit és következményeit is láttatni akarjuk, s a kutatást belső késztetéseink, erkölcsi imperatívuszaink is megkerülhetetlen feladatként jelölik ki a számunkra, igenis munkához kell látnunk. S ha a kutató a történettudományi eszköztár megfelelő alkalmazásával (tehát egyes szempontok, megközelítésmódok idomításával) a tárgyilagosságot is meg tudja őrizni, akkor munkájának vitathatatlanul van létjogosultsága.

Pukkai László könyvének pedig vitathatatlan a létjogosultsága. Sőt, az ő munkájáról is elmondható az, amit Dagmar Čierna-Lantayová történész Vadkerty Katalinnak a hontalanság éveiről szóló trilógiája (és annak szlovák fordítása) kapcsán fogalmazott meg: „A modern kor történetében olyan témákkal is találkozunk, amelyek vizsgálata nemcsak a történész szempontjából, a forrásanyagokon és dokumentumokon keresztül lehetséges, hanem egyben egyfajta belső szemléletmóddal is. Vadkerty Katalin műve felhasznál minden tudományos eszközt, de érzelmi töltetével is leköt bennünket. Az olvasó megszűnik elfogulatlan megfigyelő lenni: az egykori történéseket mint azok résztvevője éli át."

Amikor Pukkai László a Galántai járás 1945 és 2000 közti társadalmi és gazdasági változásairól ad képet, végig azt a négy várost (Galánta, Vágsellye, Szered, Diószeg) és 48 községet veszi alapul, amelyek 1960 és 1996 közt alkották a járás területét. Vázolja a településhálózat, a közigazgatás (ki)alakulását és a városok történetét. Hogy érthetőbbé tegye a második világháború utáni folyamatokat, röviden ismerteti, az első Csehszlovák Köztársaság idején miként változott a Mátyusföld szívét, a kisalföldi magyarság egyik „motorját" jelentő régió gazdasági és társadalmi arculata. A magyar népesség szomorú tervesztésének megtorlásokkal, kijátszásokkal, kiszolgáltatottsággal, de belső, közösségi tehetetlenséggel, tétlenséggel is teli kezdeti korszaka ez. S mégis: egyben az önszerveződés egyik legfontosabb gazdasági példájáé is, hiszen nem véletlen, hogy éppen a kellő belső potenciállal, jó földrajzi és infrastrukturális adottságokkal rendelkező Galántán jön létre 1925-ben a később 221 dél-szlovákiai szövetkezettel együttműködő Hanza Szövetkezet Áruközpont. (Erről lásd Pukkai László *A Hanza Szövetkezet Áruközpont, Galánta* című könyvét, Madách-Posonium, 1994.) A második világháború utáni helyzet jobb megértéséhez talán érdemes lett volna azt is bővebben megvilágítani, hogy a régió hogyan élte meg – az egyben a háborús éveket is jelentő – Horthy-féle Magyarországhoz tartozást (1938–1945).

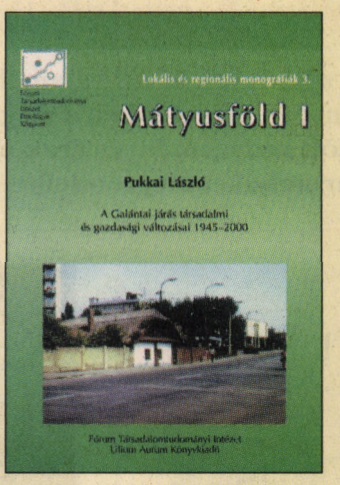

Pukkai László
Mátyusföld I.
Lilium Aurum

A kötet szerzője a Mátyusföld néven ismert tájegység gazdasági-nemzetiségi átalakulását mutatja be 1945–2000 között, kiemelt figyelmet szentelve a második világháború utáni magyarellenes intézkedéseknek, egyben átfogóan felmérve a Galántai járás társadalmi és gazdasági változásait a jelölt időszakban.

Fűzve, 197 old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel 210 Sk**

Ha már az első republika húsz esztendeje alaposan módosította a régió etnikai arculatát, s ezen belül a magyarság tulajdonviszonyait, vagyoni és társadalmi helyzetét, súlyát, akkor a hontalanság évei (1945–1948) egyenesen felforgatták azokat. A magyarság akkori kifosztatását a pártállami évtizedek az átmeneti konjunktúrák ellenére lényegében

Folyóirataink közül először (rendhagyó módon) a békéscsabai Bárkát ajánlom, mert legutóbbi száma több csemegével is szolgál a szlovákiai magyar irodalom kedvelőinek: közli Németh Zoltán kritikáját a *Bárka és ladik* című Hizsnyai-kötetről, valamint Hizsnyainak versein kívül egy terjedelmes interjú-esszéjét, s a háromszöget lezárva egy recenziót is a Németh Zoltán összeállította *A perverzió méltósága* című kötetről – a Könyvjelző hasábjain e verseskönyvet Sánta Szilárd mutatta be mellékletünk 3. számában.

A Fórum Társadalomtudományi Szemle utolsó tavalyi száma több mint kétszáz oldalon ismét olyan tanulmányokat közöl, melyeket olvasni érdemes, de legalább tudni illik róluk. A szerzők és címek szerint sorban: Tóth Endre (*Az első kétoldalú tárgyalások Csehszlovákia és Magyarország között. 1921*), Popély Árpád (*A második világháború utáni belső telepítések Dél-Szlovákiában*), Öllős László (*Emberi jogok és nemzeti jogok*), Gaucsík István (*Gazdaság és hitelszervezet – a szlovákiai magyar bankhelyzet. 1918–1923.*), Kocsis Aranka (*A martosi „egyke". Születéskorlátozás egy kisalföldi faluban a 18–20. században*), Lanstyák István (*A Magyar értelmező kéziszótár új kiadása és a magyar nyelv szlovákiai változatainak szókincse*), Presinszky Károly (*Kontaktusjelenségek a nagycétényi magyar nyelvhasználatban*), Bauko János (*Köszönés- és megszólításformák a révkomáromi Eötvös Utcai Alapiskolában*), Németh Erika (*A felsőszeli bognár- és kovácsmesterség szakszókincsének vizsgálata*). Ha szabad a sok közül egyet is kiemelnem, a Lanstyák-dolgozatot minden magyarul író, beszélő, tanuló és tanító szlovákiai magyar olvasónak szíves figyelmébe ajánlom.

Az Irodalmi Szemle novemberi száma Illyés-szám: esszék, tanulmányok Illyés Gyula születésének centenáriuma alkalmából, valamint ismert Illyés-versek, s külön érdekességként, függelékben Illyés Gyula életműve a csehszlovákiai magyar sajtóban, továbbá Illyéshez írt, neki ajánlott versek, kortársak Illyésről: Füst Milán, Németh László, József Attila, Babits Mihály, Nemeskürty István, Fábry Zoltán, Palotai Erzsi, Schöpflin Aladár, Keresztury Dezső, Vas István, Szabó Magda, va-

tartósították, sőt, tovább: máig hatóan torzították társadalmi szerkezetét, mentalitását.

A második világháború utáni jogfosztottság éveit leíró, a monográfia gerincét adó részt minden tárgyilagossága, tárgyilagosságunk ellenére is megszűnünk egyszerű megfigyelőként olvasni: az egykori történéseket mint azok résztvevői éljük át. Igaz, a meghurcolt szlovákiai magyarsághoz tartozásunknál fogva az efféle ráhangolódás eleve spontán, hiszen az öröklött kollektív tudatunk akkor is a megéltség közegét teremti meg számunkra, ha később láttuk meg a napvilágot. Ahhoz azonban, hogy a könyvet a leírtak „résztvevőjeként" tudjuk olvasni, a kötetben más is adott: a tények tragikuma és a szerző érzékletes témakezelése, megjelenítésmódja.

A tények tragikuma. A tragikus tények tömegéből itt most csak példák egy sorát fűzhetjük fel. Álljanak itt mozaikokként korabeli dokumentumokból vett idézetek. A kitelepítés előtti időszakban a Galántai és a Vágsellyei járás nemzetbiztonsági parancsnokságainak jelentései szerint nem rossz a közhangulat, mert „a magyarok még mindig nem hiszik el, nem tudják elhinni, mi vár rájuk". Emberek, akik nem hiszik el, mert nem merik elhinni, hogy közülük egyedül csak e járás területéről 1734 családot, több mint hatezer embert deportálnak. Közösségi mellett egyéni, családi tragédiák sora is ez az időszak. A 75 éves taksonyi néni a halálával váltja meg,váltja ki a családját. Ő, „miután minden hozzátartozója kézhez kapta a deportálási végzést, öngyilkosságot követett el – kútba vetette magát, s „ezen az áron maradtak otthon családtagjai – temetést intézni, temetni" . Egy farkasdi embert – és ez már akár tragikomikusnak is tűnhet – „az mentett meg a deportálástól, hogy kiesvén a teherautóból, csonttörést szenvedett, s így otthon maradt". Negyeden 1947 januárjában több családot azért raknak le a teherautókról, mert „az orvosi vizsgálat szerint többen, elsősorban asszonyok ideg-összeroppanást kaptak" . Vagy a kitelepítést szorgalmazó könyörtelen hatalmi logika és az emberi ragaszkodás sajátosan tragikus-tragikomikus összecsapása: a kitelepítésre ítélt negyedi magyarok betörik a betelepülő szlovákok ablakait (vagyis tulajdonképpen a saját ablakaikat), vélhetően csak azért, hogy felelősségre vonják őket, s így elkerülhessék a kitelepítést. „Kilenc magyar nemzetiségű férfit vettek a rendőrök őrizetbe, de egyiküket sem lehetett bíróságilag felelősségre vonni, mert történtesen éppen ez a kilenc a közeli napokban kapja meg a fehér lapot" – idézi a keserű-fanyar epizódot Pukkai.

A tragikusan cinikus hatalmi propaganda szól abból az Emlékkönyvből, amit az egyik járásbeli szlovák tisztviselő később látszólag önként, valójában azonban felsőbb utasításra ír meg: „A reszlovakizáltak lelkesen és nagy örömmel veszik át a végzéseket, mert tudatosítják, hogy csakis ezek biztosítják számukra a békés életet és a szabad fejlődést a Csehszlovák Köztársaságban." Vagy itt van a haszonélvezőknek szántak sajátos tragédiája is: egy 1947-es rendőri jelentés szerint „az ide települt szlovákok nem kapcsolódtak be a munkafolyamatba, ezek állandóan azon törik a fejüket (spekulálnak), milyen üzleteket bonyolíthatnának le, nyilván nem reguláris üzletekről lévén szó, naponta az utcákon gyülekeznek, ahol állandóan vitatkoznak, bírálják a Telepítési Hivatalt meg másokat, hogy velük nem törődnek". Aztán a sors iróniájaként a tragikum újabb arcát mutatja: a kényszermunkára ítéltek közé sorolt több szlovák „bizonyos százaléka a jutalmul kapott magyar birtok miatt lett osztályellenség".

Ezek csak felvillantott példák a kötetből, amely a gazdasági és társadalmi változásokat egészen napjainkig követi nyomon, sőt, foglalkozik a térségi magyar „politikatörténettel", 1968-cal, de a magyar oktatásügy helyzetével is. A hasznos táblázatokkal, eligazító térképekkel és a korabeli dokumentumok függelékével egészet alkotó kötet olvasójában még további – e munka kereteit nyilván már meghaladó – problémák, ötletek vetődnek fel. Érdemes volna megszólaltatni az emlékezőket – nemcsak a magyarok, hanem az ide települt szlovákok körében is, vagy azokon a településeken, ahonnan eredetileg elköltöztek. Tanulságos lehetne azt is felgöngyölíteni, hogy az ide települtek egyes nemzedékei miként viszonyultak új hazájukhoz/szülőföldjükhöz. (Érdekes például, hogy a Kismácsédon letelepülők leszármazottai közül sokan Pozsonyba költöztek, s hasonló folyamat mehetett végbe másutt is.) Újabb munkákban a társadalmi változások kapcsán olyan nehezebben nyomon követhető részproblémák is megérdemelnék a figyelmet, hogy ebben a régióban a tárgyalt korszakban milyen volt a társadalmi mobilitás, miként változott a ruralitás és a városiasodás viszonya. S az olyan érdekességek is megérdemelnék a búvárkodást, mint például az, hogy mit írtak azok az új-zélandi, holland vagy más külföldi riporterek, akik a hontalanság éveiben a mátyusföldi magyarokat is felkeresték.

Mindezek csak afféle mozaikok – az egész könyvet kell: érdemes elolvasni. Önismeretünk könyvespolcára ajánlottam Pukkai László könyvét, ahol már sorakoznak hasonló kötetek, de más régióink egyes korszakait feldolgozó, hasonló alapossággra és hitelre törekvő munkáknak még bőven akad hely.

Korpás Árpád

lamint a századik évfordulóra írt Illyés-emlékeztető tanulmányok: Pomogáts Béláé, Tőzsér Árpádé, Duba Gyuláé, Cselényi Lászlóé... És: fényképek Illyés Gyuláról.

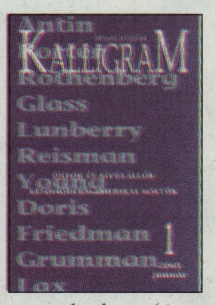

Újítók és kívülállók. Késő-modern amerikai költők címmel újabb monotematikus száma jelent meg a Kalligramnak. A nem szokványos, talán a kísérleti költészet címszóval jellemezhető összeállításnak már hagyománya van a lapban (és a könyvkiadónál is), hiszen Koppány Márton nem először vállalja a folyóiratban a vendégfőszerkesztő szerepét. Anélkül, hogy bárkit is befolyásolni kívánnék, Clark Lunberry *Tört angolság: deviáns nyelv és paraköltészet* című, rendkívül érdekes tanulmányát ajánlom (Széky János fordítása). Ennek summája: a nyelvet idegen nyelvként elsajátítók, esetünkben nem anyanyelvű angoltanulók, azáltal, hogy nincsenek a nyelvnek (és a hagyományainak, paneljeinek stb.) tökéletesen birtokában, másként (roszszul, helytelenül, idegenül) fogalmaznak. Tehát bizonyos értelemben költők, vagy ahogy a szerző írja, lelküket és testüket „a nyelv arra használja, hogy nem várt formákat alkosson".

A Szőrös Kő is megbízhatóan azt kínálja olvasóinak, ami legjobb hagyománya: sok fiatal és fiatalos, eleven írást minden elképzelhető műfajban, változatos képanyaggal. A legfrissebb szám vendége a miskolci *Új Holnap* szerzői és szerkesztői gárdája sok verssel és Vass Tiborral. A fordításirodalomban továbbra is a német nyelvterület és Pénzes Tímea meg Horváth Erika a húzóerő – Ingeborg Bachmann prózája és verse nemkülönben. Szövegértelmezés Z. Németh István *Rulett* c. kötetéről (a Könyvjelző decemberi számában Ardamica Zorán ismertette a verseskötetet), Kocur László Karel Čapek regényeit vizsgálja, ezt követi Benyovszky Krisztián újabb tanulmánya a detektívtörténetről (ezúttal a Tzvetan Todorov-felfogást értelmezi)... Lehet választani, s a kínálat még távolról sem teljes. Németh Zoltán vírusszövegei inspirálták Fehér Krisztát könyvajánlóra: „ami itt van, az inkább szex – bátran ajánlom", írja, Németh Zoltán (vagy inkább a szex?) inspirálták Ardamica Zoránt is kérdések és tételek megfogalmazására.

A bemutatott folyóiratokat nem csak olvasni ajánlom, hanem fel is kínálom egy-egy példányban: az érdeklődők közt kisorsolom s postázom. Tisztelt Olvasó! Írja meg, melyik lapot szeretné megkapni!

(cs. g.)

Filozopterek az irodalomban 4.

Michael Cunningham *Az órák* című regénye filozoptereknek való csemege. Nem is akármilyen. Órákig lehet lubickolni benne, mint valami termálvizes medencében télvíz idején.

Hogy ki ez a Michael Cunningham? Mostanáig én sem tudtam, amíg karácsony előtt meg nem vettem fent nevezett regényét, amely 1999-ben elnyerte a Pulitzer- és a Faulkner-díjat. Ebből, ugye, sejthető, hogy kortárs amerikai író az illető. A két rangos díj is sejtet valamit. Az, tudniillik, hogy nem egy díj, hanem mindjárt kettő. Az igazi meglepetés persze akkor ért, amikor elkezdtem olvasni a könyvet. Ez a regény ugyanis amellett, hogy jó és olvasmányos, a maga nemében páratlan, nem túlzás azt állítani, lélegzetelállító mutatvány. Michael Cunningham ugyanis újraírta Virginia Woolf leghíresebb regényét, a *Mrs. Dallowayt*.

Hát, nem kevés kurázsi és pimaszság kell az ilyen vakmerő tetthez. Képzeljük csak el, hogy valaki veszi magának a bátorságot, és csak úgy ukmukfukk újraírja, mondjuk, Jókai *Az arany emberét*. És ebből nem plágium születik, hanem egy merőben eredeti, új mű. A motívumok, a cselekmény, a szereplők egy része sok helyen kopírozza az eredeti regényt. A három női főszereplő egyike maga Virginia Woolf, akinek azt a napját idézi föl az író, amelyen belefogott a *Mrs. Dalloway* megírásába. Cunningham három helyszín (London, Los Angeles, New York) és három időpont (1923, 1949 és a kilencvenes évek közepe) között feszíti ki a történet szálait. A három nő egy-egy sorsfordító, drámai napja jelenik meg a regény lapjain, s hogy a három történetszál miképpen fut össze a regény végén, azt nem árulom el. Bravúrosan, erre mérget vehet a tisztelt olvasó.

Mindebben az az igazán filozopterekneknek való csemege, hogy miképpen segít *Az órák* értelmezésében a *Mrs. Dalloway*, illetve, hogy miképpen interpretálódik visszamenőleg Virginia Woolf regénye *Az órák* tükrében. Az nyilvánvaló, ahhoz, hogy igazán élvezni tudjuk ezt a szellemi játékot, ismernünk kell az eredeti *Mrs. Dallowayt*.

A kortárs kísérletező próza ellendrukkerei persze legyinthetnek: bizonyára ez a regény sem több, mint az a sok tucatnyi, vértelen posztmodern alkotás, amelyeket ők isten őrizz, hogy a kezükbe vegyenek. Nos, őket ki kell ábrándítanom. *Az órák* se nem vértelen, se nem sótlan, se nem szagtalan. Igazi, szívszorító emberi drámák tárulnak elénk a regény lapjain. Ebben a posztmodern hármas tükörben lét- és valóságérzékelésünk megsokszorozódik, s benne feloldódik az első pillantásra mesterkéltnek vagy kiagyaltnak tűnő konstrukció. Nem „irodalmiul" mondva: tele van élettel ez a regény. Igaz, ennek az az ára, hogy az eredeti *Mrs. Dalloway* stílusának légies finomságai helyett az amerikai naturalista-realista próza némileg darabosabb (de vérbőbb) nyelvét élvezhetjük.

Regényével *Az órák* szerzője azt a nálunk makacsul továbbélő hiedelmet is cáfolja, amely szerint igazán hiteles és jelentős mű alapanyaga csakis valami földszagú massza lehet. Az, bizony, lehet akármi. Akár egy másik regény is. Ha az író tehetséges, édes mindegy, hogy miből főz.

Grendel Lajos

Könyvet a figyelmes olvasónak

Három hűséges olvasónkat s e havi olvasói levelünk íróját jutalmazzuk. S bár decemberben nem hirdettünk versenyt, s nem adtunk fel rejtvényt sem, ismét nagyon sok levelet kaptunk. Köszönjünk a biztatást, a sok jókívánságot. Továbbra is mindent megteszünk azért, hogy olvasóink megismerhessék hazai könyvkiadóink könyvtermését, kedvezményes áron rendelhessenek ebből a kínálatból, valamint hogy a kiadók támogatásával az idén is sok könyvet nyerhessenek. Feltételeink nem változtak: véleményüket, javaslataikat, kedvenc könyveik rangsorát továbbra is közöljük, könyvvel jutalmazzuk.

Monoszlóy Dezső Menekülés Szodomából című regényét (az **AB-ART** ajándékát) és Zirig Árpád Árnyékösvény lovasa című verseskötetét (a **Lilium Aurum** ajándékát) küldjük **Szántó Krisztina** gútai olvasónknak, Miklós Dénes Négy évszak a háztájiban és Bödők Zsigmond Látványos égi jelenségek 2003–2004 című könyvét (a **Nap Kiadó** ajándékát) **Méry Júlia** nagymagyari olvasónknak, **Kasza Istvánnak** Tornaljára Végh Ferenc Párbaj a csatatéren című könyvét (a **Lilium Aurum** ajándékát), **Ladányi Istvánnak** Búcsra Győry Attila Kerékkutya című regényét (a **Kalligram** ajándékát).

A nyerteseknek gratulálunk és jó olvasást kívánunk!

A szerkesztő

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:
Benyovszky Krisztián (1975) Madách-díjas irodalomtörténész (Érsekújvár),

Cselényi László (1938) Madách-díjas költő, Madách-díjas műfordító (Pozsony),

Dusza István (1951–2002) újságíró, kritikus, szerkesztő,

Grendel Lajos (1948) Kossuth-díjas író (Pozsony),

Kocur László (1977) irodalomtörténész (Komárom),

Korpás Árpád (1974) újságíró, történész (Boldogfa),

Motesiky Árpád (1941) vadászíró, szakíró (Verebély),

Rožňo Jitka (1976) költő, műfordító (Érsekújvár)

A Könyvjelző legközelebb február 13-án, csütörtökön jelenik meg.